Jan Harabaszewski

1875-1943

Twórca dydaktyki chemii w Polsce, znakomity chemik, nauczyciel szkolny i akademicki. Pierwszy przewodniczący sekcji Pedagogicznej Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Gorący patriota, zaangażowany w podnoszenie poziomu edukacji chemicznej w kraju. Patron ustanowionego przez PTChem w 1990 r. Medalu im. Jana Harabaszewskiego, przyznawanego za wybitne osiągnięcia w zakresie dydaktyki chemii.

Przeżył niełatwą młodość. Za swą postawę patriotyczną został przez carskiego zaborcę relegowany ze szkoły, potem także z uczelni. Musiał szukać nowych miejsc nauki. Po ukończeniu w 1901 r. Politechniki Lwowskiej i powrocie do zaboru rosyjskiego został dwukrotnie aresztowany i osadzony w Cytadeli Warszawskiej. Został zwolniony, ale z zakazem pracy nauczycielskiej i kontaktów z młodzieżą.

Po latach starań zakaz cofnięto. W 1914 r. Jan Harabaszewski podjął pracę (kontynuował ją do końca życia) w najstarszej warszawskiej prywatnej męskiej Szkole Realnej przy ul. Składowej (obecnie J. Pankiewicza) 3. Tam, mimo trudnych warunków lokalowych, utworzył w suterenie wyposażoną według standardów akademickich pracownię chemiczną, którą udostępniano także studentom Towarzystwa Kursów Naukowych (stanowiącego zakamuflowany polski uniwersytet). W 1924 r. szkoła już jako Gimnazjum i Liceum im. Tadeusza Czackiego przeniosła się do gmachu przy ul. Kapucyńskiej 21. Również tutaj zorganizował wzorcową pracownię chemiczną oraz opiekował się szkolną biblioteką. Podobną pracownię utworzył w szkole żeńskiej im. Anieli Wereckiej.

W okresie 20-lecia prof. Harabaszewski podejmuje również szeroką działalność ogólnopolską. Jest członkiem założycielem powstałego w 1919 r. Polskiego Towarzystwa Chemicznego. Zostaje wybrany na pierwszego przewodniczącego Sekcji Pedagogicznej PTChem (przemianowanej później na Sekcję Dydaktyczną). Pełni funkcje ministerialnego instruktora chemii oraz organizatora i kierownika

ogólnopolskiej Chemicznej Pracowni Dydaktycznej niosącej pomoc nauczycielom. Zaborcy obniżali poziom polskiej oświaty, zatem po odzyskaniu niepodległości pierwszoplanowym zadaniem stało się przeprowadzenie reformy szkolnej, opracowanie nowych programów, podręczników, pomocy dydaktycznych, przygotowanie nauczycieli, wyposażenie szkół itp. Profesor jeździł po kraju, prowadząc kursy dla nauczycieli, walczył o warunki pracy dla nauczycieli chemii, właściwe programy. Wielką rolę przypisywał doświadczeniom chemicznym. Uważał, że nie tylko stanowią one źródło wiedzy chemicznej, ale są też podstawą kształtowania umiejętności intelektualnych uczniów, takich jak obserwacja, wnioskowanie, wyjaśnianie, przewidywanie. Swoje idee wyraził w fundamentalnej pracy „Metodyka chemii" (1931 r.). Ponadto był autorem podręczników, publikacji popularno-naukowych, artykułów oraz tłumaczem książek zagranicznych (znał 4 języki obce). Oprócz pracy w szkole prowadził jako nauczyciel akademicki wykłady i zajęcia w SGGW, potem na Politechnice Warszawskiej. Podczas okupacji niemieckiej uczestniczył w tajnym nauczaniu. Nawet wtedy potrafił zapewnić uczniom zajęcia z doświadczeniami, pozostając wierny swej idei.

Profesor Harabaszewski był człowiekiem wymagającym wobec siebie i innych. Cel jego działań stanowiło zarówno doprowadzenie młodzieży do zrozumienia podstaw chemii, niezbędnego w dobie gwałtownego rozwoju tej dziedziny, jak i wykształcenie ludzi myślących, potrafiących rozwijać gospodarkę i kulturę, doceniających swoją tożsamość narodową.